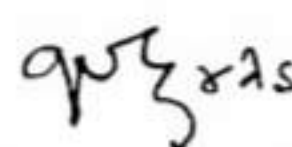
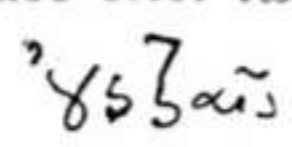

στιχ. 3: κατὰ τὸν ἀντιγραφέα = Ἀνδρουλῆς· στίχ. 38 εἴτε: (εἰς) τὸν ἀνεπιόν μου εἴτε: τῶν ἀνεπιῶν μου· Verso στίχ. 2: ἐκράχθηκα. στίχ. 10: κατὰ τὸν ἀντιγραφέα . ὀφκὲς = εὐκὲς (;)

2

Πώλησις ὁμολογίας

Χάρτης δίφυλλος
0,208 × 0,155

1754, Νοεμβρίου 6
Σίφνος

Ὁ Νικολάκης ἢ Νικολὸς Κωσταντάκη Μάϊνα καὶ αἱ δύο αὐτοῦ ἀδελφαὶ Σοφίδα καὶ Χαδαριά (πωλοῦν καὶ) παραδίδουν εἰς χεῖρας τοῦ σιδρ Κωσταντάκη Μπάου τὴν χρονολογουμένην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1733 καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτῶν Κωσταντάκη Μάϊνα (3 στίχ. 1-2) ἐκδεδομένην ὑπὸ τῆς ὀφειλέτιδος Κατερινιώς τοῦ Σεμαρτῆ χρεωστικὴν ὁμολογίαν, ἀντὶ τιμήματος ἐκπροσωποῦντος τὸ ἐν αὐτῇ ἀναγραφόμενον ποσὸν ὡς κεφάλαιον, εἰς τὸ ὁποῖον συνυπελογίσθησαν καὶ οἱ τόκοι, ὅπερ ὁ ἀγοραστὴς κατέβαλεν εἰς χεῖρας τῶν πωλητῶν εἰς μετρητὰ (ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου). Οἱ δὲ πωληταί, ὁμολογοῦντες ὅτι ἔλαβον τὰ χρήματα ἀπὸ τὸν σιδρ Μπάον, δηλοῦν ὅτι εἶναι ἱκανοποιημένοι καὶ οὐδεμίαν ἔχουν κατ' αὐτοῦ ἀξίωσιν, τῆς ὁμολογίας ἀνηκούσης πλέον εἰς αὐτόν, δυνάμενον νὰ τὴν κάμῃ ὅ,τι δῆποτε θελήσῃ καὶ νὰ ἀσκήσῃ τὰς ἐξ αὐτῆς ἀπορροεούσας ἀγωγάς, οὐδενὸς ἐκ τῶν πωλητῶν παιδιῶν τοῦ Μάϊνα δυναμένου νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ὁμολογίαν. Δι' ὃ ἐγένετο τὸ παρὸν ἐν τῷ καταστήματι τῆς καντζιλαρίας καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Νικολάκη καὶ ἀξιοπίστων μαρτύρων εἰς πίστῳσιν τῶν γεγονότων.

Κρινομένη ἀπὸ ἀπόψεως ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἡ ἐν τῷ ἐγγράφῳ νομικὴ σχέσις θὰ ἔπρεπε νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐκχώρησις. Ἐν τῷ ἰουστινιανείῳ ἄλλως τε δικαίῳ εἶχον ὀριστικῶς πλέον παρακαμφθῇ οἱ ἐκ τοῦ προγενεστέρου ρωμαϊκοῦ δικαίου ἀπορρέοντες δισταγμοὶ ὡς πρὸς τὸ δυνατόν τῆς ἐκχωρήσεως τῶν ἀπαιτήσεων, λόγῳ τοῦ προσωποπαγοῦς τῶν ἐνοχῶν, αἵτινες ἠδύναντο πλέον νὰ μεταβιβασθοῦν ἀπροσκόπτως εἰς ἕτερον: Γ. Α. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου*, Ἀθῆναι 1944 § 117 σελ. 978). Τὸ μεταγενέστερον δὲ αὐτοῦ βυζαντινὸν δίκαιον ἔβη ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἰουστινιανείου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐλληνιστικὸν δίκαιον τῆς Αἰγύπτου ἀνεγνωρίζετο τὸ μεταβιβαστὸν τῶν ἀπαιτήσεων (L. WENGER, *Die Zession im Rechte der gräco-ägyptischen Papyri*, ἐν Studi in onore di C. Fadda, IV Napoli 1906, σελ. 79 ἐπ.· A. SEGRÈ ἐν Bull. Ist. dir. romano 34, 1925, σελ. 133 ἐπ. καὶ 37, 1929, σελ. 77· R. TAUBENSCHLAG, *The Law of greco-roman Egypt in the light of the Papyri*, 332 B.C. - 640 A.D., New York 1944, σελ. 316 § 49). Εἰς τὸ δίκαιον μάλιστα τοῦτο ἦσαν ἐν εὐρείᾳ χρήσει καὶ οἱ τίτλοι εἰς τὸν κομιστήν (V. ARANGIO-RUIZ ἐν PRIMI = Papiri Milanesi 25). Οὗτοι ὅμως ἐκλείπουν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα μαζὶ μὲ τὴν ἐπιβολὴν

τοῦ ἐπισήμου ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἐνῶ τοῦναντίον ἐμφανίζονται βραδύτερον, συνεπεία ἐπιδράσεως τοῦ ἐλληνιστικοῦ δικαίου εἰς τὴν Δύσιν (G. SALVIOLI, *I titoli al portatore nella storia del diritto italiano*, Bologna 1883· C. FREUNDT, *Wertpapiere im antiken und frühmittelalterlichen Rechte*, II, Leipzig 1910, σελ. 48 ἐπ.).

Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμῶς περίπτωσιν συμβαίνει κάτι ἄλλο. Δὲν ἐκχωρεῖται ἀπαίτησις. Ὁ Νικολάκης καὶ αἱ ἀδελφαί του ἔχοντας μίαν ὁμολογία χρεωστικὴ ὁποῦ τὸν ἐχρεωστοῦσεν τὸ Κατερινιῶ τοῦ Σεμαριτῆ τὴν ὁποίαν ὁμολογίαν ἐπαρεκάλεσαν τὸν σιὸρ Κωσταντάκη Μπάο καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν ὁμολογίαν καθὼς φαίνεται στὰ χεῖρια του (στίχ. 4-9). Ἐδῶ δίδεται, δηλ. παραδίδεται ἡ ὁμολογία «εἰς χεῖρας» τοῦ ἀγοραστοῦ. Ἡ εἰς χεῖρας δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ παράδοσις τοῦ ἐγγράφου τῆς ὁμολογίας, ἥτοι τοῦ χαρτίου ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνσωματοῦται ἡ ἀπαίτησις, ἀποτελεῖ γεγονὸς καίριον. Τονίζεται καὶ μάλιστα μὲ ἔμφασιν. Εἰς αὐτὸ ἀποβλέπουν οἱ συμβαλλόμενοι. Τὸ ἐγγράφον ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς συναλλαγῆς των. Εἶναι ἔκδηλον εἰς ὁλόκληρον τὴν σύμβασιν. Διὰ τοῦτο οἱ πωληταί, ἥτοι τὰ παιδιά τοῦ Μάϊνα, ἐν στίχ. 13 ἐπ., δηλοῦν ὅτι μένουν εὐχαριστημένοι (διότι ἐπερίλαβαν τὸ συμφωνηθὲν ἀντίτιμον)· καὶ δὲν ἔχουν νὰ πρετεντάρουν πλέον . . . οὔτε πολὺν οὔτε ὀλίγον . . . παρὰ νὰ εἶναι· ἡ ὁμολογία τοῦ ἀφέντη Κωσταντάκη. Διακηρύσσουν δηλ. ὅτι οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχουν ἀξίωσιν εἰς τὸ μέλλον, διότι ἡ ὁμολογία ἀνήκει πλέον κατὰ κυριότητα εἰς τὸν ἀγοραστήν. Ἡ δήλωσις αὕτη τῶν παιδιῶν τοῦ Μάϊνα, καθ' ἣν ἡ ὁμολογία εἶναι τοῦ ἀφέντη Κωσταντάκη, καθὼς καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα, ὅτι διὰ τοῦτο τινὰς ἀπὸ τὰ παιδιά τοῦ ποτὲ μάϊνα νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ τὸν πειράξῃ ἢ ἐνοχλήσῃ (ἐν τῇ κατοχῇ φυσικὰ τῆς ὁμολογίας), εἶναι ἡ αὕτη σχεδὸν πρὸς τὰς ρήτρας τῶν πωλητηρίων ἐγγράφων. Διότι καὶ εἰς αὐτὰ λέγεται (4 στίχ. 10 ἐπ.) π.χ.: τὰ ὁποῖα (ρεάλια δηλ.) ὁμολογεῖ ἡ ἀντριάνα πῶς τὰ ἔλαβεν. καὶ ἐπερίλαβεν . . . καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον. θέλει. νὰ εἶναι καὶ νὰ ὀνομάζεται. τὸ πρᾶγμα τοῦ σιὸρ Κωσταντάκη. ὡς θέλει καὶ βούλεται νὰ τὸ κἀνῃ κτλ. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ, ὅτι, ὅπως τὸ παρόν, οὕτω καὶ τὸ ἐγγράφον 4 εἶναι καντζιλερικὸν καὶ τῆς αὐτῆς περιῶπου ἐποχῆς μὲ αὐτό, ἥτοι τοῦ 1761. Εἰς τὸ ἐγγράφον 6 διαλαμβάνεται ἐπίσης: καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νᾶναι καὶ νὰ ὀνομάζεται τὸ αὐτὸ χωράφι τοῦ σιὸρ μπάου. Ἡ ρήτρα δηλ. εἶναι τόσον εἰς τὸ παρόν, δι' οὗ (πωλεῖται καὶ) παραδίδεται ὁμολογία, ὅσον καὶ εἰς τὰ πωλητήρια, δι' ὧν πωλεῖται καὶ παραδίδεται πρᾶγμα, ἡ αὕτη. Ὁμοιάζει πρὸς τὴν διατύπωσιν τῶν συγγραφῶν ἀποστασίον τῶν ἐλληνοαιγυπτιακῶν παπύρων. Βλέπε λῆμμα ἐγγράφων 6, 7 κλπ. Ἐδῶ ἄρα (πωλεῖται καὶ) παραδίδεται *res corporalis*, τὸ ἐγγράφον. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ πωλεῖται καὶ παραδίδεται, διὰ τοῦτο οἱ πωληταί παρέχουν τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ἀγοραστήν νὰ κἀνῃ τὴν ὀμπλιγατιὸν τῆς ὁμολογίας (στίχ. 16-17), δηλ. νὰ ἐγείρῃ τὰς ἐκ ταύτης ἀπορρεούσας ἀγωγὰς πρὸς ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματός του καὶ ἐξαναγκασμὸν τοῦ ὀφειλέτου εἰς καταβολήν. Τὸ νὰ κἀνῃ τὴν ὀμπλιγατιὸν τῆς ὁμολογίας συνδέεται μὲ τὴν παράδοσιν τῆς τελευταίας ταύτης εἰς τὸν Μπάον, ἥτις εἶναι καὶ τὸ κυρίως πωλούμενον.

Ἐπειδὴ πωλεῖται ἡ ὁμολογία ἐκχωρεῖται καὶ τὸ ἐξάρτημα ταύτης, ἡ ἀγωγή. Πρῶτον κατὰ σειρὰν λέγεται ὅτι δίδεται = παραδίδεται (πωλουμένη) ἡ ὁμολογία καὶ μάλιστα καθὼς φαίνεται εἰς τὰ χέρια του (τοῦ Μπάου δηλ.) (στίχ. 8-9) καὶ ἔπειτα εἰς στίχ. 16-17 γίνεται λόγος περὶ τῆς παρεχομένης εἰς αὐτὸν ἐξουσίας, ὅπως *κάνη τὴν ὀμπλιγαζιόν*. Ἐκχωρεῖται ἡ ἀγωγή, διότι πωλεῖται τὸ *nomēn*. Τοῦτο εἶναι πλέον σαφές. Τὴν ὀμπλιγαζιὸν δὲ τῆς ὁμολογίας ἐπιδιώκων ὁ Κ. Μπάος, προβαίνει εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἐγγράφου 3.

Τὸ γεγονός τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ. Διότι ἂν σκεφθῶμεν ὅτι, κατὰ τὴν διὰ μέσου τῶν αἰώνων κρατήσασαν ἑλληνικὴν ἀντίληψιν, τὸ ἐγγράφον ἀπετέλει συστατικὸν στοιχεῖον τῶν συμβάσεων, ὅτι τὸ δάνειον ἔπρεπε νὰ περιβληθῇ τὸν ἐγγράφον τύπον, ὅστις ἀπετέλει συστατικὸν αὐτοῦ στοιχεῖον (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 κλπ.), ὅτι τὸ αὐτὸ συνέβαινε προκειμένου καὶ περὶ ἀγοραπωλησιῶν (4, 5, 6, 7 κλπ.), προσθέσωμεν δὲ εἰς τοῦτο καὶ τὸ ἄλλο γεγονός, ὅτι ἡ κυριότης τοῦ πωλουμένου πράγματος μετετίθετο εἴτε διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ ἐγγράφου (*traditio cartae*) εἴτε διὰ τῆς συντάξεως αὐτοῦ (*traditio per cartam*), τότε ἡ περαιτέρω ἀντίληψις, ὅτι ἡ πώλησις καὶ παράδοσις αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐγγράφου τοῦ ἐνσωματοῦντος τὴν ἀπαίτησιν, ἦτο ὁ μόνος δυνατὸς καὶ λογικὸς τρόπος ἐκχωρήσεως τῶν ἀπαιτήσεων, δὲν ἦτο δύσκολον νὰ σχηματισθῇ. Ἄλλως τε καὶ αὐτὸ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἀνεγνώριζε τὴν *venditio chirographorum* (D.30.44.5· 32.59). Τὴν ἀντίληψιν δὲ ταύτην ἀπηχεῖ τὸ παρὸν ἐγγράφον.

Τὸ ἐγγράφον τοῦτο εἶναι μοναδικὸν καὶ δὲν δύναμαι διὰ τοῦτο, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, νὰ ἀποφανθῶ ἂν τὸ εἰς αὐτὸ μαρτυρούμενον συνέβαινεν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα· ὁπότε ὡς λογικὸν συμπέρασμα θὰ προέκυπτεν, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα ἀντίληψις εἶναι ἑλληνική, παραδοθεῖσα ἐνδεχομένως καὶ ἀπὸ τὸ Βυζάντιον. Πάντως ἡ ἀντίληψις αὕτη ἀποδεικνύεται κρατήσασα ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἐπὶ μακρὸν χρόνον κατὰ τὸν μεσαῖωνα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἐνθα ἡ ἐκχώρησις τῆς ἀπαιτήσεως ἐπραγματοποιεῖτο διὰ τῆς πωλήσεως τοῦ ταύτην ἐνσωματοῦντος *instrumentum*. Διὰ τῆς πωλήσεως δὲ παρείχετο εἰς τὸν ἀγοραστὴν *vice (venditoris) exinde causare et omnia agere (et perficere)*. Βραδύτερον εἰς τὴν Τοσκάνην ὠρίζετο, ὅτι ὁ ἀγοραστής: *si causa deposceret, είχε licentia querimoniam exinde agendi, responsum reddendi, finem ponendi modis omnibus legitimis, sibi res defensandi et omnia faciendi. Exinde agendi = νὰ κάνη τὴν ὀμπλιγαζιόν*. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονῇται ὅτι ἡ Σίφνος, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι Κυκλάδες, ἐπὶ μακρὸν διετελέσαν ὑπὸ φραγκικὴν κυριαρχίαν. Οὕτως εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκράτει ἡ ἀντίληψις ὅτι *iura* καὶ *actiones* ἦσαν ἐξαρτήματα τοῦ πωλουμένου πράγματος, ἅτινα παρηκολούθουν τοῦτο πωλούμενον, ἐνῶ βραδύτερον αἱ *actiones* ἀπεχωρίσθησαν τοῦ ἀντικειμένου τῆς *traditio*, δυνάμεναι νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον πωλήσεως. Πρβλ. E. BESTA, *Le obbligazioni nella storia del diritto italiano*, Padova 1937, σελ. 212 ἐπ. Σημειώνω τὴν σύμπτωσιν τῶν σιφνιακῶν καὶ ἰταλικῶν νομικῶν ἀντιλήψεων, χωρὶς ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ θέλω νὰ συναγάγω συμπεράσματα ὡς

πρὸς τὰς τυχὸν ἐπιδράσεις ἐπ' ἄλληλα τοῦ ἑλληνικοῦ ἢ τοῦ ἰταλικοῦ δικαίου πρὸς σχηματισμὸν τῶν ἐν λόγῳ ἀντιλήψεων. Βλέπε καὶ 62.

Ὅτι εἰς τὸ ἔγγραφον καὶ τὴν παράδοσίν του κυρίως ἀπέβλεπον οἱ συμβαλλόμενοι, καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι α) δὲν μνημονεύεται κἄν εἰς ποῖον ποσὸν ἀνήρχετο τὸ χρέος. Διὰ τοῦτο λέγεται ἀπλῶς: τὸν ὁποῖον ἀριθμὸν τῆς ὁμολογίας τόσον κεφάλι ὥσπερ καὶ τὸ διάφορον κάνοντας λογαριασμὸν του τὰ ἐμέτρησεν (στίχ. 9-10). Ποῖον ἦτο τὸ ὀφειλόμενον ποσόν, πληροφορούμεθα ἐκ τοῦ τυχαίως καὶ αὐτοῦ περισωθέντος ἐπομένου ἐγγράφου 3. Ἦτο μισὴ μάρτι (στίχ. 1). Τὸν Μπάον ὅμως δὲν ἐνδιέφερε νὰ μνημονεύεται αὐτό. Θὰ προέκυπτεν ἐκ τοῦ εἰς χεῖρας του παραδιδομένου ἐγγράφου. Τούτου ἕνεκα διὰ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ μόνον ἀπησχολεῖτο. Δὲν νομίζω ὅτι ἡ μὴ μνεῖα τοῦ ποσοῦ, ἀντ' οὗ «ἐξεχωρεῖτο ἡ ἀπαίτησις», ὥς θὰ ἐλέγομεν ἐφαρμόζοντες ἰουστινιάνειον καὶ σύγχρονον δίκαιον, ὑποκρύπτει αἰσχροκέρδειαν τοῦ Μπάου καὶ ὅτι ἐγένετο πρὸς ἀποφυγὴν τῶν συνεπειῶν τοῦ Ἀναστασιανοῦ Νόμου (C. Just. 4, 35, 22 τοῦ ἔτους 506 μ.Χ.)· β) ὅτι ἡ πρᾶξις καλεῖται δόσις. Τοῦ ἔδωσαν τὴν ὁμολογίαν... εἰς τὰ χέρια του = τοῦ (τὴν) παρέδωσαν (στίχ. 8-9). Ἡ δόσις (= παράδοσις) δὲ αὕτη ἐγένετο ἐπὶ πωλήσει.

→ Τὸ ἔγγραφον εἶναι τὸ πρωτότυπον συμβολαιογραφικῆς πράξεως, συνταχθείσης ἐν τῷ συμβολαιογραφικῷ καταστήματι (ὀφίκιον τῆς καντζιλαρίας, στίχ. 1) ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου (καντζιλιέρη) Κάστρου Μανώλη Καλέργη (στίχ. 29), ἐνώπιον δύο μαρτύρων (περὶ ὧν βλέπε λῆμμα 7). Κάστρον ἐκαλεῖτο ἡ πρωτεύουσα τῆς Σίφνου (Κ. ΓΚΙΩΝ, Ἱστορία τῆς νήσου Σίφνου, Σῦρος 1876, σελ. 140). Χαρακτηριστικὸν εἶναι ἐξ ἄλλου ὅτι, ἐνῶ ὁ Νικολὸς Μάϊνα ὑπογράφει ἰδιοχείρως, αἱ συμπωλήτριαι ἀδελφαί του δὲν ὑπογράφουν οὔτε αὐταί, οὔτε, ἀντ' αὐτῶν, ἀγραμμάτων ἴσως, ἄλλοι. Τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν ἀναπληροῖ, προφανῶς, ἡ ὑπογραφή τοῦ συμβολαιογράφου βεβαιοῦντος ὅτι τὴν πρᾶξιν συνέταξεν αἰτήσῃ πάντων τῶν ἀδελφῶν: μὲ θέλημα τῶν παιδιῶν τοῦ μάϊνα ἔγραφα (στίχ. 29).

Στίχ. 18 ἐπ.: τὰ παιδιὰ τοῦ ποτὲ μάϊνα νὰ μὴν. ἡμπορῇ. νὰ τὸν... ἐνοχλήσῃ παρὰ ὁποῦ μένουν ἀπὸ τὴν σήμερον. καὶ εἰς (στίχ. 19) τὰ ἐξῆς. ἀκαταζήτητα τόσον ὁ νικολάκης. ὅσῳ καὶ οἱ ἀδελφάδες του..... Ἡ λέξις ἀκαταζήτητα συνδέεται μὲ τὰς ἐπομένας ὁ νικολάκης καὶ οἱ ἀδελφάδες του. Σημαίνουν δὲ ὅτι τὰ παιδιὰ αὐτὰ τοῦ Μάϊνα δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀναζητήσουν εἰς τὸ μέλλον, δηλ. νὰ ἀξιώσουν τὴν εἰς αὐτοὺς ἀπόδοσιν τῆς ὁμολογίας.

Τὴν κατὰ τῆς Κατερινιώς ὁμολογίαν εἶχον κληρονομήσει οἱ ἀδελφοὶ Μάϊνα ἀπὸ τὸν πατέρα των. Τοῦτο προκύπτει σαφῶς ἐκ τῶν στίχων 1-2 τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου 3.

1 — 1754: νοεμβρίου — 6 — σίφν(ος) —

2 Τὴν σήμερον· ἐνεφανίστην· εἰς τὸ ὀφίκιον τῆς καντζιλαρίας μου

3 ὁ νικολάκης υἱὸς τοῦ ποτὲ κωσταντάκη μάϊνα ὁμοῦ καὶ οἱ ἀδελφά-

